Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. gegužės 30 d.*

„Direktyva 93/13/EEB — Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais — Nacionalinio teismo ex officio atliekamas sutarties sąlygos nesąžiningumo klausimo nagrinėjimas — Nacionalinio teismo konstatuoto sąlygos nesąžiningumo padariniai“

Byloje C-397/11

dėl *Fővárosi Bíróság* (Vengrija) 2011 m. liepos 12 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2011 m. liepos 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Erika Jőrös

prieš

Aegon Magyarország Hitel Zrt.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai M. Ilešič, E. Levits, M. Safjan ir M. Berger (pranešėja),

generalinis advokatas P. Mengozzi,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos K. Szíjjártó ir Z. Fehér,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos A. Rubio González,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Owsiany-Hornung bei M. van Beek ir V. Kreuschitz,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: vengrų.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288), visų pirma jos 6 straipsnio 1 dalies, išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant E. Jőrös ir *Aegon Magyarország Hitel Zrt.* (toliau – *Aegon*) ginčą dėl sumų, mokėtinų pagal tarp jų sudarytą paskolos sutartį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje nesąžininga sąlyga apibūdinta taip:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

4 Šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„<...> nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.“

5 Pagal šios direktyvos 5 straipsnį:

„Tose sutartyse, kur visos ar tam tikros vartotojui siūlomos sąlygos pateikiamos raštu, jos visada turi būti išdėstomos aiškia, suprantama kalba. <...>“

6 Dėl sąlygos nesąžiningumo konstatavimo padarinių tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

Nacionalinė teisė

Materialinė teisė

7 Pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamos paskolos sutarties sudarymo metu galiojusios redakcijos 1959 m. įstatymo IV dėl civilinio kodekso 209 straipsnio 1 dalį (*a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény*, toliau – Civilinis kodeksas) „nesąžininga laikoma standartinė sutarties sąlyga arba vartojimo sutarties sąlyga, kurios šalys individualiai neaptarė, jeigu jomis, pažeidžiant sąžiningumo bei lojalumo reikalavimus, sąlygų nerengusiai šaliai vienašališkai ir nepagrįstai nustatomos nepalankios teisės ir pareigos“.

8 Civilinio kodekso 209/A straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tokios sąlygos negalioja.

9 Pagal 1999 m. vasario 5 d. Vyriausybės nutarimo 18/1999 (II. 5.) dėl nesąžiningomis laikytinų vartojimo sutarčių sąlygų (*a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999 (II. 5.) kormányrendelet*; paskelbtas *Magyar Közlöny 1999/8*) 2 straipsnio d punktą preziumuojama, kad yra nesąžiningos, kol neįrodyta kitaip, sąlygos, kurios su vartotoju sutartį sudariusiam subjektui suteikia teisę vienašališkai be pakankamo pagrindo keisti sutartį ir, be kita ko, padidinti sutartyje numatytą piniginį atlygį, arba teisę vienašališkai keisti sutartį dėl sutartyje nurodytos teisėtos priežasties, jei tokiu atveju vartotojas neturi teisės atsisakyti sutarties arba ją nutraukti be išankstinio įspėjimo.

Proceso teisė

10 1952 m. įstatymo III dėl civilinio proceso kodekso (*a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törveny*, toliau – Civilinio proceso kodeksas) 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad teismą saisto bylos šalių nurodyti reikalavimai ir teisiniai argumentai, nebent teisės aktuose numatyta kitaip.

11 Pagal Civilinio proceso kodekso 23 straipsnio 1 dalies k punktą ieškiniai dėl sutarties sąlygų pripažinimo nesąžiningomis, grindžiami, be kita ko, civilinio kodekso 209/A straipsnio 2 dalimi, teismingi rajono teismams.

12 2010 m. birželio 28 d. *Legfelsőbb Bíróság* (Aukščiausiasis Teismas) mišrios civilinių bylų kolegijos nuomonėje 2/2010/VI.28./PK dėl tam tikrų procesinių klausimų, susijusių su ieškinių dėl negaliojimo pripažinimo, pateikti tokie išaiškinimai:

„4. a) Teismas privalo pripažinti negaliojimą *ex oficio*, tik jei jis akivaizdus ir jį galima tiksliai nustatyti remiantis turimais įrodymais. <...>

b) Apeliacinės instancijos teismas privalo pripažinti negaliojimą *ex oficio*, tik jei negaliojimo pagrindą galima tiksliai nustatyti iš bylos medžiagos, surinktos nagrinėjant bylą pirmąja instancija. <...>

5. a) <...> Civilinę bylą nagrinėjantį teismą paprastai saisto ieškinyje išdėstytos faktinės aplinkybės, ieškinio dalykas, taigi ir subjektinė teisė, kuria bylos šalis ketina remtis. Pagal Civilinio proceso kodekso 121 straipsnio 1 dalies c punktą ieškinyje turi būti nurodyta subjektinė teisė, kuria remiamasi, o ne konkretus teisinis pagrindas. Tai, kad ieškinys saisto teismą, nereiškia, kad teismas privalo vadovautis bylos šalies nurodytu klaidingu teisiniu pagrindu. Jei bylos šalies nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis reikia taikyti kitą ieškinio ar priešieškinio pagrindą, savo kvalifikavimą teismas gali pagrįsti nuoroda į tinkamą teisės normą.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 2007 m. liepos 4 d. E. Jőrös sudarė su *Aegon*, pagal Vengrijos teisę įsteigta finansų įstaiga, sutartį dėl apytiksliai 160 000 Šveicarijos frankų (CHF), išmokėtų Vengrijos forintais (HUF), paskolos, kurios numatytas grąžinimo terminas buvo 2024 m. rugpjūčio 15 d.

14 Toje sutartyje, sudarytoje pagal finansų įstaigos parengtas standartines sąlygas, numatytos metinės palūkanos, kurių dydis sutarties sudarymo momentu buvo 4,5 %, ir bylos metinis administravimo mokestis, kurio dydis tuo pačiu momentu buvo 2,2 %. Už suteikiamą paskolą numatytas komisinis mokestis, kurio dydis – 1,5 % nuo visos paskolos sumos, bet ne mažiau nei 250 CHF ir ne daugiau nei 1 759 CHF. Bendros paskolos kainos metinė norma buvo 7,658 %.

15 Tarp E. Jőrös ir *Aegon* sudarytos paskolos sutarties II bendrosios dalies 3.2 sąlygoje nurodyta, kad kiekvieno atskaitinio laikotarpio pabaigoje paskolos davėjas turi teisę pakeisti už paskesnius atskaitinius laikotarpius mokėtinų administravimo mokesčių dydį, šios finansų įstaigos vidaus taisyklėse nustatyta tvarka apskaičiuojamą pagal nurodytą lentelę.

16 Šios sutarties 8.2 sąlygoje nustatyta, kad paskolos davėjas turi teisę vienašališkai pakeisti palūkanų ir kitų sutartyje numatytų mokesčių dydį, taip pat nustatyti naujus komisinius ir kitų rūšių mokesčius, jei pasikeičia paskolos finansavimo išlaidos.

17 Tos pačios sutarties 12.2 sąlygoje numatyta, kad jei dėl bet kokio teisės norminio akto, administracinio akto arba šių aktų aiškinimo pasikeitimo *Aegon* patiria papildomų išlaidų, kurių ji negalėjo numatyti sudarydama šią sutartį, paskolos gavėjas privalo šios įstaigos reikalavimu padengti šias išlaidas, antraip ši įstaiga turi teisę vienašališkai pakeisti paskolos palūkanų ar komisinių dydį.

18 Paskolos sutartyje nenumatyta paskolos gavėjo teisė nutraukti sutartį iš anksto apie tai nepranešus tuo atveju, jei finansų organizacija padarytų vienašališkus pakeitimus.

19 E. Jőrös kreipėsi į *Pesti Központi kerületi bíróság* (Pešto centrinės apygardos teismas) su prieš *Aegon* nukreiptu ieškiniu. Ieškinyje ji nurodė, kad paskolos sutartis iš dalies negalioja, nes jos sąlygos yra lupikiškos, prieštarauja gerai moralei ir yra fiktyvios. Tačiau ji nepaprašė teismo pripažinti šią sutartį iš dalies negaliojančia tuo pagrindu, kad jos sąlygos yra nesąžiningos.

20 2010 m. gruodžio 2 d. sprendimu *Pesti Központi Kerületi Bíróság* atmetė E. Jőrös ieškinį. Iš sprendimo matyti, jog ieškovei nepavyko įrodyti, kad ginčijamos sutarties sąlygos yra lupikiškos, prieštarauja gerai moralei ir yra fiktyvios.

21 Dėl šio pirmosios instancijos teismo sprendimo E. Jőrös pateikė apeliacinį skundą *Fővárosi Bíróság* (vėliau tapo *Fővárosi Törvényszék*). Ji tvirtina, kad paskolos sutarties 3.2, 8.1, 8.2 ir 12.2 sąlygos yra negaliojančios kaip akivaizdžiai prieštaraujančios gerai moralei, nes suteikia paskolos davėjui teisę vienašališkai pakeisti sutarties sąlygas, o jo padarytų pakeitimų padariniai tenka paskolos gavėjui, kuris jiems jokios įtakos neturi. E. Jőrös teigia, kad dėl pakeitimų, paskolos davėjo padarytų vadovaujantis minėtomis sąlygomis, skolos suma ir jos grąžinimo įmokos padidėjo tiek, kad ji nebeišgali jų mokėti.

22 Šiomis aplinkybėmis *Fővárosi Bíróság* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionaliniame teisme vykstantis procesas atitinka direktyvos [93/13] 7 straipsnio 1 dalies reikalavimus, jei teismas, nustatęs, kad kuri nors iš ieškinyje nurodytų sutarties standartinių sąlygų yra nesąžininga, nagrinėja jos negaliojimo klausimą, nors bylos šalys to neprašė?

2. Ar nacionalinis teismas privalo veikti pirmajame klausime nurodytu būdu vartotojo inicijuotoje byloje, jei paprastai tais atvejais, kai žalą patyrusi šalis teikia ieškinį šiuo pagrindu, jurisdikciją dėl nesąžiningos standartinės sutarties sąlygos pripažinti negaliojimą turi ne žemesnės, o aukštesnės instancijos teismas?

3. Jei į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar nacionalinis apeliacinės instancijos teismas turi teisę nagrinėti sutarties standartinių sąlygų sąžiningumo klausimą, jei jis nebuvo nagrinėtas pirmojoje instancijoje, o pagal nacionalinę teisę per apeliacinį procesą negalima atsižvelgti į naujas faktines aplinkybes ir priimti naujų įrodymų?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl trečiojo klausimo

23 Šiuo klausimu, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvą 93/13 būtina aiškinti taip, kad nacionalinis apeliacinės instancijos teismas, nagrinėjantis bylą dėl tarp verslininko ir vartotojo pagal šio verslininko iš anksto parengtą standartinę formą sudarytos sutarties sąlygų galiojimo, turi teisę nagrinėti ginčijamų sąlygų nesąžiningumo klausimą, nepaisant to, kad šis negaliojimo pagrindas nebuvo keltas pirmojoje instancijoje, nors pagal nacionalinę teisę paprastai jis negali atsižvelgti į naujas faktines aplinkybes ir priimti naujų įrodymų vykstant apeliaciniam procesui.

24 Pirmiausia reikia pažymėti, kaip pabrėžė Europos Komisija, kad sprendime pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta, ar apeliacinės instancijos teismui bylos šalys nurodė naujų faktinių aplinkybių arba pateikė naujos su įrodymais susijusios informacijos. Todėl trečiojo klausimo dalis, kuria siekiama sužinoti, ar sutarties, sudarytos tarp verslininko ir vartotojo, sąlygų galiojimą nagrinėjantis apeliacinės instancijos teismas privalo priimti naujus faktus ar su įrodymais susijusią informaciją, yra hipotetinė ir šiuo atžvilgiu nepriimtina (žr., be kita ko, 2013 m. sausio 29 d. Sprendimo *Radu*, C-396/11, 24 punktą).

25 Norint atsakyti į priimtiną šio klausimo dalį reikia priminti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad nesąžiningos sąlygos vartotojui neprivalomos, yra imperatyvi nuostata, skirta sutartimi nustatytą formalią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą pakeisti realia, atkuriančia sutarties šalių lygybę (žr., be kita ko, 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, 40 punktą ir 2013 m. vasario 21 d. Sprendimo *Banif Plus Bank*, C-472/11, 20 punktą).

26 Siekdamas užtikrinti Direktyva 93/13 siekiamą apsaugą Teisingumo Teismas ne kartą pabrėžė, kad tarp vartotojo ir verslininko egzistuojanti nelygybė gali būti kompensuota tik pozityvia, su sutarties šalimis nesusijusia intervencija (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 41 punktą ir minėto Sprendimo *Banif Plus Bank* 21 punktą bei nurodytą teismų praktiką).

27 Vadovaudamasis šiuo motyvu Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinis teismas turi *ex officio* įvertinti į Direktyvos 93/13 taikymo sritį patenkančios sutarties sąlygos nesąžiningumą ir tai darydamas kompensuoti pusiausvyros tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo trūkumą (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 42–44 punktus ir minėto Sprendimo *Banif Plus Bank* 22–24 punktus).

28 Todėl vaidmuo, kuris nacionaliniam teismui suteiktas atitinkamoje srityje pagal Sąjungos teisę, apima ne tik teisę priimti sprendimą dėl galimo sutarties sąlygos nesąžiningumo, bet ir pareigą išnagrinėti šį klausimą *ex officio*, kai tik jam tampa žinomos tam reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 43 punktą ir minėto Sprendimo *Banif Plus Bank* 23 punktą).

29 Dėl šių nacionaliniam apeliacinės instancijos teismui tenkančių pareigų primintina, kad Sąjungos teisėje nesant nuostatų, kurios reglamentuotų procesinę apeliacijų, skirtų užtikrinti, kad būtų laikomasi teisių, kurias teisės subjektai kildina iš Sąjungos teisės, pateikimo tvarką, tokią tvarką savo vidaus teisės sistemose, vadovaudamosi jų procesinės autonomijos principu, turi nustatyti valstybės narės. Tačiau ji turi būti ne mažiau palanki nei ta, kuri taikoma panašioms vidaus situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir dėl jos Sąjungos teisės sistema suteiktų teisių įgyvendinimas neturi tapti praktiškai neįmanomas ar pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 46 punktą ir minėto Sprendimo *Banif Plus Bank* 26 punktą).

30 Dėl lygiavertiškumo principo reikia pažymėti, kad iš šio principo išplaukia, jog jeigu nacionalinis apeliacinės instancijos teismas turi teisę arba pareigą *ex officio* įvertinti teisės akto galiojimą pagal imperatyvias nacionalinės teisės normas, nepaisant to, kad šis prieštaravimas nenurodytas pirmojoje instancijoje, jis šia kompetencija turi pasinaudoti taip pat tam, kad *ex officio* įvertintų sutarties, patenkančios į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, sąlygos nesąžiningumą pagal šios direktyvos kriterijus. Tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustatytų, kad vidaus pobūdžio situacijose jis turi tokią kompetenciją, jis ja privalėtų pasinaudoti ir tokioje situacijoje, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje kvestionuojama Sąjungos teisės sistema vartotojui suteiktų teisių apsauga (šiuo klausimu žr. 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, Rink. p. I-9579, 53 ir 54 punktus bei 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, 45 ir 46 punktus).

31 Bet kuriuo atveju reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra nieko, kas galėtų kelti abejonę dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų teisės nuostatų suderinamumo su šiuo principu.

32 Dėl veiksmingumo principo reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką kiekvienas atvejis, kai reikia atsakyti į klausimą, ar dėl nacionalinės proceso nuostatos tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga taikyti Sąjungos teisę, nagrinėtinas atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visam procesui, proceso eigą ir jo ypatybes įvairiose nacionalinėse institucijose (žr. minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 49 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką). Visas atitinkamas nacionalines nuostatas nacionalinis teismas turi kiek įmanoma aiškinti ir taikyti taip, kad užtikrintų veiksmingą Sąjungos teisės nuostatomis garantuojamų teisių įgyvendinimą.

33 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad pagal 2010 m. birželio 28 d. *Legfelsőbb Bíróság* mišriosios civilinių bylų kolegijos nuomonės Nr. 2/2010/VI.28./PK 4 dalies b punktą apeliacinės instancijos teismas turi pripažinti negaliojimą *ex officio*, jei tai aiškiai matyti iš bylos medžiagos, surinktos nagrinėjant bylą pirmąja instancija.

34 Šios nuomonės 5 dalies a punkte taip pat patikslinta, kad jei ieškovės nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis reikia taikyti kitą teisinį pagrindą nei tas, kurį ji nurodė, bylą nagrinėjantis teismas gali perkvalifikuoti jam pateikto prašymo teisinį pagrindą.

35 Kaip Teisingumo Teismui pateiktose pastabose nurodė Vengrijos vyriausybė, remiantis šia nuomone galima daryti išvadą, kad pagal Vengrijos teisminę sistemą apeliacinės instancijos teismas, kai tik jam tampa žinomos reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės, turi teisę *ex officio* arba perkvalifikuodamas prašymo teisinį pagrindą įvertinti, ar, atsižvelgiant į šias aplinkybes, egzistuoja sutarties sąlygos negaliojimo pagrindas, net jei šio pagrindo nenurodė juo galėjusi remtis ginčo šalis.

36 Kaip minėta šio sprendimo 30 punkte, jeigu nacionalinis apeliacinės instancijos teismas turi tokią kompetenciją vidaus pobūdžio situacijose, jis ją turi panaudoti ir situacijoje, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai kvestionuojama Sąjungos teisės sistema vartotojui suteiktų teisių apsauga.

37 Tokiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad neatrodo, jog dėl pagrindinėje byloje taikytinų nacionalinės proceso teisės normų Direktyva 93/13 vartotojui suteiktų teisių užtikrinimas taptų neįmanomas ar pernelyg sudėtingas.

38 Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, jog Direktyva 93/13 aiškintina taip, kad kai nacionaliniam apeliacinės instancijos teismui, sprendžiančiam bylą dėl tarp verslininko ir vartotojo pagal šio verslininko iš anksto parengtą standartinę formą sudarytos sutarties sąlygų galiojimo, vidaus proceso teisės taisyklės leidžia nagrinėti visus negaliojimo pagrindus, kuriuos galima aiškiai nustatyti remiantis pirmojoje instancijoje pateikta informacija, ir prireikus pagal nustatytas

aplinkybes perkvalifikuoti teisinį pagrindą, kuriuo remtasi įrodant nurodytą šių sąlygų negaliojimą, jis *ex officio* arba perkvalifikuodamas prašymo teisinį pagrindą turi įvertinti šių sąlygų nesąžiningumą pagal šios direktyvos kriterijus.

Dėl pirmojo klausimo

39 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės norėtų sužinoti, ar Direktyvos 93/13 7 straipsnį reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, konstatavęs sutarties sąlygos nesąžiningumą, gali *ex officio* išnagrinėti, ar dėl šios priežasties reikia panaikinti sutartį, nepaisant to, kad bylos šalys to neprašė.

40 Kalbant apie veiksmus, susijusius su individualiu vartotoju, reikia pažymėti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies pirmoje sakinio dalyje valstybės narės įpareigojamos numatyti, kad nesąžiningos sąlygos, „kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui“.

41 Šią nuostatą Teisingumo Teismas išaiškino taip, kad nacionalinis teismas turi taikyti visus padarinius, pagal nacionalinę teisę siejamus su atitinkamos sąlygos nesąžiningumo konstatavimu, kad užtikrintų jos neprivalomumą vartotojui (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Banco español de Crédito* 63 punktą ir minėto Sprendimo *Banif Plus Bank* 27 punktą). Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas patikslino, kad kai nacionalinis teismas tam tikrą sutarties sąlygą pripažįsta nesąžininga, jis privalo jos netaikyti, nebent tam prieštarautų šio teismo informuotas vartotojas (žr. 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Pannon GSM*, C-243/08, Rink. p. I-4713, 35 punktą).

42 Iš šios teismo praktikos išplaukia, jog tam, kad Direktyvoje 93/13 numatyta apsauga būtų visapusiškai veiksminga, būtina, kad nacionalinis teismas, kuris *ex officio* konstatavo sąlygos nesąžiningumą, galėtų taikyti visus dėl tokio konstatavimo kylančius padarinius nelaukdamas, kol vartotojas, informuotas apie turimas teises, pateiks pareiškimą prašydamas panaikinti tokią sąlygą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Banif Plus Bank* 28 punktą ir minėto Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* 50 punktą).

43 Kaip Teisingumo Teismas yra nusprendęs, nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad nesąžiningomis pripažintos sąlygos negalioja, atitinka Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus (šiuo klausimu žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Invitel*, C-472/10, 39 ir 40 punktus).

44 Be to, nacionalinis teismas turi įvertinti konstatuoto atitinkamos sąlygos nesąžiningumo poveikį atitinkamos sutarties galiojimui ir nustatyti, ar ši sutartis gali toliau galioti be šios sąlygos (šiuo klausimu žr. 2010 m. lapkričio 16 d. Nutarties *Pohotovosť*, C-76/10, Rink. p. I-11557, 61 punktą).

45 Šiuo atžvilgiu Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje *in fine* nurodyta, kad „sutartis ir toliau [yra] šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų“ (2012 m. kovo 15 d. Sprendimo *Pereničová ir Perenič*, C-453/10, 29 punktas).

46 Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas Direktyva 93/13 iš tiesų siekia ne panaikinti visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų, bet atkurti pusiausvyrą tarp šalių, iš esmės išsaugant sutarties, kaip visumos, galiojimą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Pereničová ir Perenič* 31 punktą).

47 Dėl kriterijų, leidžiančių įvertinti, ar sutartis iš tiesų gali toliau galioti be nesąžiningų sąlygų, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tiek Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies formuluotė, tiek ekonominės veiklos teisinio saugumo reikalavimai patvirtina, kad aiškinant šią nuostatą pirmenybę reikia teikti objektyviam vertinimui (minėto Sprendimo *Pereničová ir Perenič* 32 punktas). Tačiau kadangi šia direktyva atliktas tik dalinis ir minimalus su nesąžiningoms sąlygoms skirtų nacionalinės

teisės aktų suderinimas, ji nekliudo, paisant Sąjungos teisės, pripažinti negaliojančia visą verslininko ir vartotojo sudarytą sutartį, kurioje numatyta viena ar kelios nesąžiningos sąlygos, jei atrodo, kad tai užtikrintų geresnę vartotojo apsaugą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Pereničová ir Perenič* 35 punktą).

48 Taigi, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, jog Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad nacionalinis teismas, konstatavęs sutarties sąlygos nesąžiningumą, turi, pirma, nelaukdamas, kol vartotojas pateiks atitinkamą prašymą, taikyti visus padarinius, kurie pagal nacionalinę teisę siejami su tokiu konstatavimu, kad užtikrintų šios sąlygos neprivalomumą vartotojui, ir, antra, iš principo pagal objektyvius kriterijus įvertinti, ar atitinkama sutartis gali toliau galioti be šios sąlygos.

Dėl antrojo klausimo

49 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar Direktyvą 93/13 reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, *ex officio* konstatavęs sutarties sąlygos nesąžiningumą, gali nagrinėti, ar dėl to negaliojančia pripažintina visa sutartis, nors pagal vidaus proceso teisės taisykles ieškiniai dėl nesąžiningų sutarties sąlygų pripažinimo negaliojančiomis teismingi kitai teisminei institucijai.

50 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad kiekvienos valstybės narės teisės sistemoje turi būti paskirtas teismas, turintis jurisdikciją spręsti ginčus dėl iš Sąjungos teisės kylančių individualių teisių, nes valstybės narės kiekvienu atveju turi užtikrinti veiksmingą šių teisių apsaugą. Atsižvelgiant į tai Teisingumo Teismas negali kištis į teismingumo problemų, kurios dėl nacionalinių teismų organizavimo sistemos gali kilti kvalifikuojant kai kurias Sąjungos teise grindžiamas teisines situacijas, sprendimą (žr., be kita ko, 1997 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Dorsch Consult*, C-54/96, Rink. p. I-4961, 40 punktą ir 2003 m. gegužės 22 d. Sprendimo *Connect Austria*, C-462/99, Rink. p. I-5197, 35 punktą).

51 Tačiau, kaip minėta šio sprendimo 43 ir 44 punktuose, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį Teisingumo Teismas yra išaiškinęs taip, kad nacionalinis teismas turi taikyti visus padarinius, kurie pagal nacionalinę teisę siejami su atitinkamos sąlygos nesąžiningumo konstatavimu, kad užtikrintų jos neprivalomumą vartotojui.

52 Tokiomis aplinkybėmis iš reikalavimų nacionalinę teisę aiškinti Direktyvą 93/13 atitinkančiu būdu ir veiksmingai apsaugoti vartotojų teises matyti, kad būtent nacionalinis teismas turi, kiek įmanoma, taikyti vidaus proceso teisės taisykles taip, kad pasiektų šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą rezultatą.

53 Taigi, į antrąjį klausimą atsakytina, kad Direktyvą 93/13 reikia aiškinti taip, kad sutarties sąlygos nesąžiningumą *ex officio* konstatavęs nacionalinis teismas turi, kiek įmanoma, taikyti vidaus proceso teisės taisykles taip, kad atsirastų visi padariniai, pagal nacionalinę teisę su atitinkamos sąlygos nesąžiningumo konstatavimu, ir taip užtikrintų jos neprivalomumą vartotojui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

54 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais reikia aiškinti taip, kad kai nacionaliniam apeliacinės instancijos teismui, sprendžiančiam bylą dėl tarp verslininko ir vartotojo pagal šio verslininko iš anksto parengtą standartinę formą sudarytos sutarties sąlygų galiojimo, vidaus proceso teisės taisyklės leidžia nagrinėti visus negaliojimo pagrindus, kuriuos galima aiškiai nustatyti remiantis pirmojoje instancijoje pateikta informacija, ir prireikus pagal nustatytas aplinkybes perkvalifikuoti teisinį pagrindą, kuriuo remtasi įrodant nurodytą šių sąlygų negaliojimą, jis *ex officio* arba perkvalifikuodamas prašymo teisinį pagrindą turi įvertinti šių sąlygų nesąžiningumą pagal šios direktyvos kriterijus.**

2. **Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, konstatavęs sutarties sąlygos nesąžiningumą, turi, pirma, nelaukdamas, kol vartotojas pateiks atitinkamą prašymą, taikyti visus padarinius, kurie pagal nacionalinę teisę siejami su tokiu konstatavimu, kad užtikrintų šios sąlygos neprivalomumą šiam vartotojui, ir, antra, iš principo pagal objektyvius kriterijus įvertinti, ar atitinkama sutartis gali toliau galioti be šios sąlygos.**

3. **Direktyvą 93/13 reikia aiškinti taip, kad sutarties sąlygos nesąžiningumą *ex officio* konstatavęs nacionalinis teismas turi, kiek įmanoma, taikyti vidaus proceso teisės taisykles taip, kad atsirastų visi padariniai, pagal nacionalinę teisę su atitinkamos sąlygos nesąžiningumo konstatavimu, ir taip užtikrintų jos neprivalomumą vartotojui.**

Parašai.